

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף קב

גמרא: (קא:) הגמרא מבארת שכאשר הנגר מחובר בחבל חזק לכולי עלמא מותר לנעול בו. מכיון שמוכח שהוא עומד לנעילה ולא נראה הדבר כבונה. והמשנה מדברת כשהנגר מחובר בחוט דק, שאם יטול את הנגר יקרע החוט. רבי אליעזר סובר שכיון שאין הנגר ניטל עם החוט נחשב הנגר כאינו קשור, ונגר שאינו קשור לכו"ע לא נועלים בו (כמובא להלן). אבל רבי יוסי סובר שהגלוסטרא שבראש הנגר מעידה עליו שהוא כלי ואין זה דומה לבנין.

משנה: **נגר הנגר:** יתד שתוקעים בחור שבמפתן ונועלים בו את הדלת. והוא קשור בדלת אבל אינו תלוי באויר, כיון שהחבל ארוך. ומדובר שאין בראשו גלוסטרא.

נגר הנגר מותר לנעול בו בשבת במקדש. לפי שאין זה בונה ממש שהרי הוא קשור, אלא בגלל שהוא נגרר זה רק נראה כבונה, ובמקדש לא גזרו חכמים (= "אין שבות במקדש"), אבל אסור לנעול בו במדינה (= בשאר המקומות שחוץ למקדש).

והמונח (= נגר שאינו קשור כלל) אסור בין במדינה ובין במקדש, לפי שזה בונה ממש. ולדעת רבי יהודה המונח מותר במקדש, לפי שזה רק דומה לבנין ובמקדש לא גזרו חכמים, והנגר מותר במדינה.

גמרא: נגר שקשור בדלת, וראשו אחד תלוי באויר וראשו השני מגיע לארץ - זהו נגר שמותר במקדש ואסור במדינה. ולדעת רבי יהודה נגר זה מותר אף במדינה הואיל והוא קשור, אבל נגר שאינו קשור ואינו תלוי וכשפותח את הדלת הוא מסלקו ומניחו בקרן זוית - זהו נגר שמותר במקדש ואסור במדינה.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה בנגר הנגר שמותר אפילו במדינה, אבל אין הלכה כמותו במונח (שהוא מתירו במקדש), אלא אף במקדש הוא אסור. שכיוון שאינו קשור זהו בנין גמור, ומלאכה מדאורייתא אסורה אף במקדש (חוץ מהקרבת קרבנות מסויימים הדוחים את השבת). אמר רבא: רבי יהודה מתיר בנגר דווקא כשהנגר קשור בדלת עצמה, אבל לא אם הוא קשור במשקוף או בבריח הדלת.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

רבי טבלא הזדמן לעיר 'מחוזא' וראה שם נגר שהיה קשור לבריוח הדלת והוא לא מחה בהם, כיון שהנגר היה קשור בחבל חזק שאינו נקרע, ודברי רבא שאסר לקשור לבריוח נאמרו כשקשרם בחבל שעלול להיקרע.

רב אויא ראה אדם שקשר את הנגר לדלת בגמי, ואמר שאסור לנעול בו למרות שהוא קשור, לפי זהו קשר חלש ודינו כנגר המונח שאינו קשור כלל.

נקמה: עד כאן עסקנו בנגר הננעץ באיסקופה אבל אינו מגיע עד לקרקע. כעת הגמרא עוברת לדון בנגר הננעץ בקרקע עצמה: איסקופה שהחור המיועד לנגר נפחת, וכשנועצים את הנגר בחור הוא נכנס שם ומגיע עד הקרקע וננעץ בה, לדעת רבי יהודה אסור לנעול בו בשבת אפילו שהוא לא נשמט (= שעדיין הוא קשור בחבל), לפי שהוא נועץ את הנגר בקרקע וזה נראה כבונה.

בית יד: אם עשה לנגר (שאינו קשור) בית יד באמצעיתו, מותר לנעול בו, לפי שבכך הוא נעשה 'בוכנא' (= כלי המשמש לכתישת חיטים ותבלינים) שתורת כלי עליו ואינו נראה כבונה.

ההוא שריתא (= קורה כבידה) שהיתה בביתו של רבי פדת, שהיו צריכים עשרה בני אדם להגביהה מחמת כובדה ולסומכה על מפתן הדלת בלילה כדי לנעול אותה. ומותר לנעול בה בשבת לפי שתורת כלי עליה (= שראויה לשבת עליה ואינה מוקצה).

ההיא אסיאתא (= מכתשת) שהיתה בביתו של מר שמואל שהיתה מחזקת חצי כור, והתיר מר שמואל לסומכה בשבת על מפתן הדלת כדי לנעול אותה, לפי שתורת כלי עליה.

כיפי דארבא: אוהלים של ספינות - שהיו נועצים כעין מוטות בצורת קשת מדופן לדופן בספינה במרחק של כחצי אמה בין זה לזה, והיו פורסים עליהם בגדים ומחצלות כדי להגן מפני החמה והגשמים. ואם יש באותם מוטות רוחב טפח, או שאין בהם טפח אבל אין בין מוט למוט ג' טפחים, מותר לפרוס עליהם מחצלת בשבת, לפי שהם נחשבים כמחברים זה לזה מדין 'לבוד' וכבר יש להם דין אהל, וכשהוא פורס עליהם את המחצלת בשבת הוא רק מוסיף על האהל הקיים.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

הנהו דכרי (= איילים) שהיו לרב הונא, שביום היו צריכים צל מפני השרב ובלילה היו צריכים אויר, ובימות החול היו פורסים עליהם מחצלות ביום ומסירים אותם בלילה. ולגבי שבת אמר לו רב - שילך לדיר שלהם בערב שבת, ולקראת הערב שלא יגלול את כולה אלא ישאיר שם טפח אחד פרוש שיש עליו שם 'אהל', ולמחרת בשבת הוא יכול לפרוס את כולה לפי שזה רק כמוסיף על האהל הקיים ואין זה עשיית אהל חדש, ומותר לעשת זאת בשבת.

יילון שכנגד הפתח מותר להניחו ולהסירו בשבת, שאין זה אהל (אהל הוא רק העשוי כעין גג), אלא הוא כדלת העשויה לפתוח ולסגור.

כילת חתנים: מותר לנטותה ולפרקה בשבת. וההיתר הוא דווקא כשאין לה גג טפח, ואין בפחות מג' טפחים סמוך לגגה טפח, ואין בשיפועה טפח (= שאין ברחבה למטה שני טפחים). (במס' שבת פירש רש"י שכילת חתנים אינה עשויה לישון תחתיה).

סיינא: כובע מלְבָד. בהתחלה הגמרא רצתה לומר שאם הוא מתפשט מראשו טפח אסור לצאת בו משום אהל. למסקנת הגמרא אם הכובע מהודק היטב בראשו מותר לו לצאת בו, ואם הוא לא מהודק היטב אסור. והטעם הוא לא משום 'אהל', אלא שמא תעיף אותו הרוח והוא יבוא להעביר אותו ד' אמות ברה"ר.

משנה: דלתות הכלים (ארון, שידה, תיבה) שבימיהם היו מחוברות בציר עליון ותחתון. הציר העליון היה מחובר למשקוף והציר התחתון לאיסקופה. כשהציר התחתון יצא ממקומו, קל להחזיר אותו חזרה לחור ואין בזה מלאכה. אבל כשהציר העליון יצא ממקומו כל הדלת נופלת, ונחלקו הדעות האם יש מלאכת 'בונה' בכלים.

ולכן לדעת תנא קמא - אם יצא הציר העליון: אסור להחזיר אותו מדאורייתא מכיון שיש בנין בכלים. ואם יצא הציר התחתון: אסור להחזיר אותו מדרבנן שמא יתקע אותו בפטיש ויעבור על מלאכת 'מכה בפטיש'. ודווקא ב'מדינה' (= בשאר הארץ), אבל בבית - המקדש מותר להחזיר אותו מכיון שלא גזרו 'שבות' דרבנן במקדש. (מדובר שבתוך כלי היה דבר הנצרך לקרבנות, ואין אפשרות ליטלו בלי לתקן את הדלת).

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

לדעת רבי יהודה: מותר להחזיר את הציר העליון במקדש, מכיון שאין בנין בכלים אלא שרבנן גזרו שמא יתקענו בפטיש, ואין שבות במקדש. ומותר להחזיר את הציר התחתון גם במדינה.

גמרא: הגמרא מביאה ברייתא כשיטת ת"ק: ציר תחתון של דלת של כלים שיצא ממקומו - במקדש מחזירין אבל לא במדינה (הגמרא מבארת מיד 'גזירה שמא יתקע ואם תקע חייב חטאת' וכנ"ל). אבל אם לא יצא לגמרי רק התחיל להישמט ממקומו - מותר לדחוק אותו למקומו.

אבל דלת של בור ודות - אפילו אם יצא הציר התחתון אסור להחזירו מדאורייתא, מכיון שיש מלאכת בונה בבנין המחובר לקרקע ואפילו בכל שהוא.

משנה: הממרח משחה על תחבושת (= רטיה) חייב משום מלאכת 'ממחק'. ולכן אסור להניח תחבושת שיש בה משחה (מערב שבת) על המכה בשבת, גזירה שמא ימרח את המשחה. אבל בבית-המקדש התירו לכהן שיש לו רטיה על ידו (מערב שבת) והוצרך להורידה בשביל לעבוד - בכדי שלא תהיה חציצה בין ידו לעבודה - להחזיר את הרטיה חזרה על ידו, ולא גוזרים שמא ימרח שהרי לא גזרו שבות במקדש. (אבל כמובן שאסור לו להניחה מתחילה).

גמרא: למדנו במשנה שאם הוריד את הרטיה בשבת, אסור להחזירה במדינה. הגמרא מביאה מחלוקת במקרה שהרטיה נפלה מאליה. דעת ת"ק - מותר להחזירה מכיון שלא גזרו רבנן בדבר לא שכיח. דעת רבי יהודה - אסור. אבל אם רק הוחלקה הרטיה ממקומה יכול להחזירה מלמטה למעלה וכן להיפך. (ואם רוצה לקנח את המכה, מגלה קצת את הרטיה ומקנח וחוזר ומכסה. אבל את הרטיה עצמה לא יקנח מכיון שהוא ממרח).

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה.

אמר רב חסדא: כל המחלוקת היא כשנפלה הרטיה על גבי כלי, אבל אם נפלה על גבי קרקע לכולי עלמא אסור להחזירה. (לפי זה המשנה מדברת לא רק כשהסיר את

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

הרטיה בידו, אלא גם במקרה שנפלה הרטיה על גבי קרקע). לפי זה להלכה אסור להחזיר רטיה שנפלה על גבי כלי, כיון שכאמור הלכה כרבי יהודה.

רב אשי: חולק על רב חסדא וסובר שהמחלוקת היא כשנפלה על גבי קרקע, אבל כשנפלה על גבי כלי מותר להחזירה (ולפי זה המשנה מדברת רק כשהסיר את הרטיה בידו). לפי זה להלכה מותר להחזיר כשנפלה על גבי כלי. וכך נהג רב אשי כפי שסיפר בנו מר בר רב אשי.

משנה: מותר לקשור מיתר כינור שנפסק ללויים במקדש, אף ש'קושר' זו מלאכה מדאורייתא. אבל אסור לקשור מיתר בתחילה.

גמרא: הברייתא סותרת את דברי המשנה לכאורה, שמותר רק לקשור ב'עניבה' שאינו קשר של קיימא?

הא רבנן הא רבי אליעזר: נחלקו רבנן ורבי אליעזר האם 'מכשירי מצוה' דוחין את השבת. כגון לעשות מלאכה בשבת בשביל להכין איזמל בשבת לצורך ברית מילה, שהיא מצוה הדוחה שבת, והסכין הוא המכשיר בשביל לקיים אותה. המשנה סוברת כרבי אליעזר שמכשירי מצוה דוחין את השבת, ולכן מותר לקשור את המיתר לצורך מצות קרבן ציבור הדוחה את השבת, שהשיר הוא המכשיר שלה. (הגמרא תקשה שאם כן צריך להיות מותר לקשור את המיתר גם לכתחילה). אבל הברייתא סוברת כרבנן שמכשירי מצוה לא דוחים שבת, ולכן מותר רק לקשור בעניבה.

הא רבי יהודה והא רבנן: שנחלקו האם 'עניבה' אסורה מדאורייתא. רבי יהודה סובר שעניבה אסורה מדאורייתא, אלא שסובר שמכשירי מצוה דוחים שבת ולכן מותר לקשור. אך עדיין מדוע הוא אוסר לכתחילה?

הא ר"ש הא רבנן: רבנן סוברים שמכשירי מצוה דוחים שבת, רק אם אי אפשר היה לעשותם מאתמול. ולכן דוקא אם נפסק המיתר בשבת מותר לקשור אותו חזרה, וזו דעת המשנה. אבל רבי שמעון סובר שמכשירי מצוה אינם דוחים שבת, וזו דעת הברייתא שמותר לקשור רק בעניבה המותרת בשבת לדעתו.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

דעה נוספת המובאת בברייתא היא דעתו של רבי שמעון בן אלעזר, הסובר שעניבה אסורה בשבת מדאורייתא. ולכן אין ענין שיקשור בה מכיון שקשירה רגילה אינה מחזירה את הצליל למיתר, ועדיף שיחבר אותה לכינור כהרגלו בחול (שמכניס את המיתר בראשו של הכינור ובתחתיתו, ומגלגל את היתדות למתוח את המיתר). אמנם רבנן לא התירו לעשות זאת, מפני שחששו שיבוא לחבר מיתרים לכתחילה כהרגלו (אבל כשהותר לו רק לקשור אין חשש).

